

บทที่ 10

ปัญหาการประเมินศึกษาและแนวทางแก้ไข

ในปัจจุบันผู้ชี้นำการศึกษาภาคบังคับยังต้องไม่เรื่องคุณภาพทางการศึกษา กล่าวคือ ยังไม่มีความรู้พื้นฐานในด้านการอ่าน เขียน และการคิดคำนวณเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล การขาดแคลนอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งต้องคุณภาพในการจัดกระบวนการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ เป็นต้น

ในบทนี้จะสรุปอีกปัญหาหลัก ๆ ในทางด้านการประดิษฐ์ภาษาพร้อมเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขไว้กันว่าง ๆ ดังนี้

- ปัญหาด้านคุณภาพการเรียนการสอน
 - ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา
 - ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู
 - ปัญหาทางด้านอาคารและสถานที่

อ่านเรื่องนี้ไว้ก่อนเขียน

เพชรบุรีกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงเป็นต้องขัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาระบวนการเรียนรู้ มิใช่การสอนหรือถ่ายทอดความรู้จากครูสู่เด็ก ฝ่ายเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย และเกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ควรส่งเสริมให้เด็กและผู้ใหญ่ สามารถเรียนรู้อย่างตลอดเวลา โดยใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศต่างๆ

การพัฒนาการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมาผู้นำเน้นการขยายทางด้าน
ปริมาณเป็นสำคัญเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่เด็กในชนบท มิได้เน้นการพัฒนา

ค้านคุณภาพมานัก ทำให้คุณภาพการศึกษาซึ่งไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันในคุณภาพของการศึกษาระหว่างในเมืองและชนบท ปัญหาคุณภาพการศึกษาจึงเกิดขึ้นท่องเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน สาเหตุใหญ่ ๆ พอกสรุปปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ดังนี้ (พิพัฒน์ วิเชียรศุวรรณ, ม.ป.บ.)

1. การจัดการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร
ผู้สอนเนื้อหาวิชามากเกิน ไปทำให้ขาดการฝึกปฏิบัติ

2. การจัดการเรียนการสอนไม่มีอ้อต่อการพัฒนาเด็ก โรงเรียนแขขากษาฯ จากชุมชน ตลอดจนวิธีการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาชนาภกกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง ขาดการเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ ประเมินค่า การแสดงความคิดเห็น และการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยตัวเอง

3. การจัดการเรียนการสอนในระดับประดิษฐ์ไม่ได้ถูกภาพเท่าที่ควรทำให้เด็กเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตัวอย่างความล้าหลัง เพราะการเรียนการสอนมุ่งเน้นความเข้าใจและการปฏิบัติในชีวิตจริง ความรู้ความสามารถของเด็กในวิชาภาษาไทยศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ นอกจากรู้มีการคำนึงถึงเพียงมาตรฐานด้านเนื้อหาสาระตามหลักสูตร แต่ขาดมาตรฐานด้านทักษะและการปฏิบัติงาน (กนอ. ศุภประเสริฐ, 2541, 18-19)

4. ความแตกต่างของพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวระหว่างในเมืองกับชนบท ทำให้เกิดภาระการศึกษาของเด็กต่างกัน เด็กที่生长มักประสบกับปัญหาทางสุขภาพอนามัย การขาดอาหาร ขาดความพร้อมในการศึกษาอีกด้วย ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ต่ำ

5. ขาดมาตรการในการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียนอย่างเหมาะสม
โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบท นอกจากนั้นประมาณมีจัดตั้ง ไม่สามารถจัดหาสื่อการเรียน
การสอนให้เพียงพอ

6. ขาดการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้และขาดการพัฒนาสื่อในรูปแบบต่าง ๆ และบทเรียนสำเร็จรูปที่สามารถเรียนได้ด้วยตัวเอง

7. การวัดและประเมินผลเน้นที่ความรู้ ความจำในเนื้อหาวิชามากกว่า
ไป การประเมินผลอัจฉริยะงานเป็นระดับคะแนนมากกว่าจะรายงานว่าเด็กทำอะไรได้

บ้าง เช่น อ่านหนังสือได้ก่อ่องนาทีละก็ค้าเป็นต้น นอกจากนี้หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผล บางครั้งไม่ตรงกับทุกประสาทที่วางไว้ มีการขาดแคลนข้อสอบมาตรฐานที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผล

การปรับปรุงด้านคุณภาพการเรียนการสอน

1) พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร โดยวิธีการต่อไปนี้

(1) การปรับโครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตรในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีสัดส่วนเหมาะสมสมควรห่วงวิชาทักษะพื้นฐาน และวิชาที่ก่อให้เกิดพัฒนาการในทุกๆ ด้าน

(2) เพิ่มสัดส่วนการเรียนวิชาพื้นฐานที่จำเป็นให้มากขึ้น โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

(3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(4) สอนแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในทุกกระบวนการวิชา

(5) ส่งเสริมให้ชุมชนร่วมก้าหน้าและพัฒนาหลักสูตรห้องเรียนและนำมานำใช้อย่างจริงจัง

2) การปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพโดยวิธีต่อไปนี้

(1) ผู้สอนควรลดบทบาทของอาจารย์ที่คุ้มเป็นศูนย์กลางไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ปฏิบัติกิจกรรม ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และมีเหตุผล รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า แสดงหากความรู้และรู้จักแก้ปัญหา ด้วยตนเอง รวมทั้งรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

(2) ผู้สอนใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และลักษณะเฉพาะในแต่ละห้องเรียน

(3) เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา กับสภาพปัจจุบันและประสบการณ์ในชีวิตจริง

3) ปรับปรุงการอัดและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดย

(1) ส่งเสริมการจัดทำบทเรียนหรือชุดความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองได้ ตลอดจนพัฒนาตัวเรียนและหนังสือประกอบการอ่านให้มีเนื้อหาที่มีความหมายและน่าประทับใจทันสมัย

(2) ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน ตลอดจนจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็น ให้เด็กสามารถเรียนภาษาต่างประเทศและวิทยาศาสตร์

(3) พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อคอมพิวเตอร์ และ software ทางการศึกษา

4) ปรับปรุงคุณภาพด้านการวัดและประเมินผล

(1) ร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียนสร้างข้อสอบร่วมกันและสร้างเครื่องมือเพื่อวัดผลการเรียนตามจุดประสงค์ใน ป. 02 ทุกชั้นร่วมกัน

(2) วิเคราะห์ข้อสอบทุกครั้ง เพื่อสร้างข้อสอบมาตรฐาน

(3) ให้ครุภัณฑ์ประเมินผลครบถ้วนทุกวิธีการ เช่น ตรวจสอบงานโดยใช้ข้อทดสอบ และการประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริง (authentic assessment) ซึ่งรวมถึง การใช้แบบสัมมนาผลงาน (portfolio) การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การรายงานตนของผู้เรียน

2. ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

ในปัจจุบันการศึกษาของไทยอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารและการจัดการศึกษาอันมีสาเหตุจาก

1. ระบบการบริหารการศึกษาขาดการกระจายอำนาจ มีการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ขาดการกระจายอำนาจในการวางแผนและการบริหารการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ทำให้การจัดการศึกษามีสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ดึงแม้ว่า ในปัจจุบันมีหลากหลายหน่วยงานที่พยายามจะกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น แต่ก็ยังคงอำนาจในการพิจารณาตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นไม่สามารถวางแผนจัดการศึกษาที่เป็นระบบในขอบเขตความรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่

2. งานประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลางนั้นทำให้เกิดปัญหาแก่ห้องอินซูบบที่ไม่ได้รับการพิจารณาท่าที่ควร การลงทุนเพื่อการศึกษาในส่วนภูมิภาคและห้องอินมีน้อย โอกาสที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการทำงานเรียนจึงเกิดความแตกต่างกันมากระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคและห้องอิน

3. ขาดการประสานงานในระดับปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในระดับจังหวัด ทำให้การจัดการศึกษาขาดความต่อเนื่องรวมทั้งขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

4. การติดตามประเมินผลทั้งในส่วนกลาง และระดับจังหวัดยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังไม่มีการพัฒนาระบบข้อมูลและพัฒนาบุคลากรทางด้านนี้อย่างจริงจังและพอเพียง

แนวทางการปรับปรุงในการจัดระบบบริหารการศึกษาให้เป็นเอกภาพ

คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา (2532, 129) "ไดเสนอแนวทางในการปรับปรุงการจัดระบบบริหารการศึกษาให้เป็นเอกภาพดังนี้"

1) ปรับปรุงโครงสร้างทางการบริหาร การศึกษา ศาสนា ศิลปวัฒนธรรม ด้วยการจัดรูปแบบให้หน่วยงานจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท อยู่ในองค์กรเดียวกัน เช่น ให้มีกระทรวงการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ควบคุม คุ้มครอง การจัดการศึกษาทั้งระดับนี้ นโยบาย และควบคุมคุณภาพและการจัดการศึกษาทุกระดับการศึกษาและทุกประเภท

2) ปรับปรุงวิธีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจส่วนกลางไปสู่หน่วยงานส่วนภูมิภาค ให้มีองค์กรกลางทำหน้าที่ประสานงานเพื่อใช้ทรัพยากร่วมกันในระดับเขต การศึกษา ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ตลอดจนมอบอำนาจในการวางแผนจัดสรรงบประมาณ พัฒนาบุคลากร ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและการประเมินผลการศึกษา ภายใต้ใบอนุญาตที่ส่วนกลางกำหนดไว้

3) ปรับปรุงวิธีการเตรียมผู้บริหารการศึกษาทุกระดับเพื่อให้มีความรู้ความสามารถดี มีทักษะและกลวิธีในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ และบรรลุเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้

3. ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสังคมโลกกว้างนั้น ครูนับเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายและ มีประสิทธิภาพ ครูในฐานะผู้จัดประสบการณ์และบรรยายกาศในกระบวนการเรียนรู้ท้องมี คุณสมบัติเฉพาะ มีความสามารถดูง สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องเพื่อรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องมีเด็กเป็น ศูนย์กลาง และจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตและเลือกการประกอบอาชีพได้อย่างดีและมี ความสุข ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครูจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

อย่างไรก็ตาม ดังนี้ปัญหาเกี่ยวกับตัวครูอยู่หลายประการ ดังนี้ (สำนัก งานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

1. ปัญหาทางด้านปรินาณ ในเริงปรินาณพบว่ามีการขาดการวางแผน และประสานการผลิต และการใช้ครู ทำให้ผลิตภัณฑ์ความต้องการในบางสาขา และผลิต ไม่เพียงพอในบางสาขา

2. ปัญหาทางด้านคุณภาพ การผลิตครูซึ่งมีปัญหาด้านคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ครูจำนวนไม่น้อยขาดศรีทราและอุดมการณ์ในการทำงาน และขาดคิดที่คิด อาชีพครู ทำให้ไม่สนใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งอาจมีสาเหตุจากสภาพทาง เศรษฐกิจ ภาระการทำงานครอบครัวและสังคม เป็นต้น

3. ครูมีความประพฤติไม่เหมาะสม ไม่มีวิญญาณครู ขาดคุณธรรม สังคมให้กับพหุชนชั้นของครูที่สังคมเกยก่อต่องในอดีตกอดต่อ ภาระที่ครูขาดคุณธรรมอาจมี สาเหตุมาจากการทางเศรษฐกิจและค่านิยม ทัศนคติในทางลบต่ออาชีพครู

4. ขาดความสามารถในการถ่ายทอดวิชา ความสามารถในการ ถ่ายทอดวิชาให้กับนักเรียนนั้น เป็นเทคนิคเฉพาะตัวของแต่ละคน แต่ก็สามารถฝึกฝนได้ เพื่อจะเก็บนิยมในการถ่ายทอดสามารถเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอนมีเทคนิค และวิธีการสอนอยู่มาก แต่ก็ปรากฏว่าครูประชานาลาขาดความสามารถในการน้ำ วิธีการ เหล่านั้นมาได้

สามาหนุกที่คุรุขาดความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก

ก่อ

- 1) ครูมีเวลาสอนมากเกินไปจึงไม่มีเวลาศึกษาวิธีการเหล่านั้น
 - 2) ครูไม่สนใจวิธีการสอนในหลักสูตรใหม่ เพราะต้องว่าเป็นการและทำให้เหนื่อยมากขึ้น
 - 3) ความเกย์ใจกับการสอนแบบ "บอค" และ "บรรยาย"
 - 4) ขาดค่าธรรมะและหนังสือเกี่ยวกับเรื่องนี้
 - 5) ขาดการเห็นแบบอย่างการสอนที่ดี
5. ครูไม่มีโอกาสสอนตามวิชาที่ตนเองนั้น ครูส่วนใหญ่ต้องสอนทุกวิชา ตั้งแต่กล่าวแล้ว นางคนไม่มีโอกาสสอนตามวิชาแยกกันที่ตนเองเรียนมา จึงเป็นสามาหนุกให้คุรุขาดทุกภาพในการสอน ครูนางคนต้องไปทำธุรการ การเงิน เอฟฟิไม่มีโอกาสใช้ความสามารถและความอนันต์ที่มีอยู่

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขทุกภาพครู

- (1) ลดชั่วโมงสอนของครูให้น้อยลง เพื่อจะได้มีเวลาศึกษาเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ และนำมายปรับปรุงการเรียนการสอน
- (2) ผู้บริหารควรใช้แรงจูงใจในการกระตุ้นให้ครูใช้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ
- (3) โรงเรียนควรจัดหาสำราญและหนังสือที่เกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน

ค่า ๗ ให้ครูได้ศึกษา

- (4) ควรเชิญวิทยากรมาสาธิตวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ หรือให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- (5) จัดครุภัณฑ์สอนตรงตามความสามารถและความอนันต์
- (6) จัดให้มีการอบรมทางด้านจริยธรรมแก่ครู
- (7) ใช้แรงจูงใจจากนักเรียนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูมีทุนธรรมมากขึ้น เช่น พิจารณาความคิดความชอบ 2 ขั้น ให้แก่ครูที่มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่นักเรียนและเสียสละเพื่อส่วนรวม ตลอดจนปรับปรุงเงินเดือนให้กับครูประจำการที่ผ่านการอบรมแล้ว และสามารถปรับปรุงทุกภาพการสอน และกระตุ้นให้เด็กสนใจในการเรียนให้มากขึ้น

(8) มีการจัดสวัสดิการให้ครูในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ครูดำรงชีพได้อย่างมีความสุข

(9) มีการปรับปรุงระบบการสร้างห้องที่จะเข้ามาเรียนวิชาชีพครู การปรับปรุงระบบทำแผนและ การประเมินผลบุคคลเข้าสู่ทำแผน

(10) ชักจูงคนไทยที่ทำงานในต่างประเทศให้กลับมาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากขาดแคลน

4. ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่

แม้ว่าจะมีการพัฒนาสถานที่เรียนให้เป็นอาคารด้วยเงิน ไม่ว่าเป็นพักครู ให้เพียงพอ กับความต้องการของครูก็ตาม แต่โรงเรียนที่อยู่ห่างไกลความเจริญมักมีปัญหา โรงเรียนบางแห่ง ต้องเรียนตามศาลาวัด หรืออาคารเรียนชั่วคราว เพราะรัฐบาลมิเงิน ไม่พอ อีกประการหนึ่ง โรงเรียนในชนบทมีนักเรียนน้อยซึ่งไม่คุ้มค่ากับการที่จะลงทุนสร้างอาคาร เรียน สำหรับในกรุงเทพมหานครหรือในเมืองใหญ่ จะมีอาคารเรียนแต่อาคารเรียนเหล่านั้น ขังขาดทุนขาดทุก

ปัญหาอาคารเรียนในชนบทและในกรุงเทพฯ

ปัญหาอาคารเรียนในชนบท

- 1) ไม่มีอาคารเรียนด้วยในบางห้องที่
- 2) สถานที่ตั้งของโรงเรียน ไกลชุมชนจนเกินไป
- 3) อาคารเรียนอยู่ในสภาพทรุดโทรม
- 4) อาคารเรียนและอาคารประกอบ ไม่เพียงพอ เช่น ไม่มีส้วม ไม่มีโรงฝึกงาน

๔๘๙

5) อาคารเรียนไม่ได้มีมาตรฐาน เช่น มีรั้นเรียนถึงประมาณปีที่ 4 แต่อาคารเรียนมีเพียง 3 ห้องเรียน (มีห้องเรียนไม่ครบชั้นนั้นเอง)

6) คุณภาพอาคารเรียนไม่ดีพอ เพราะผู้บริหารไม่สนใจที่จะนำร่องรักษาและ ตรวจสอบประมาณอย่างเข้มแข็ง

ปัญหาอาคารเรียนในกรุงเทพมหานคร

- 1) สถานที่เรียน ไม่เพียงพอ ห้องเรียนกับแคน

- 2) บริเวณโรงเรียนคับแคบ ไม่มีสถานที่พักผ่อนน้อบอนให้
- 3) ลักษณะอาคารเรียนและอาคารประกอบไม่ถูกตุขลักษณะ
สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เช่น ตั้งอยู่ใกล้สถานที่บิน โรงงานหรือ โรงพยาบาล โรงเรียนฯลฯ
- 4) ผู้บริหารไม่อาจใช้สูญเสียการเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้การได้เต็มที่
- 5) ขาดการวางแผนในระยะยาวในการสร้างอาคารเรียน เมื่อนักเรียนมากขึ้น
หรือใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นก็ขยายไม่ได้
- 6) ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษา

แนวโน้มของการประเมินศึกษา

มติชนา สังขกฤตย์ และวราหะรรณ น้อยสุวรรณ (2534, 310-314) ได้กล่าวถึง
หลักการจัดการศึกษาในอนาคตไว้ใน “พิพากษาระบบที่ดีในอนาคต” ในหนังสือ 100 ปี
กระทรวงศึกษาธิการ ไว้ดังนี้

1. ควรจัดการศึกษาในทุกระดับของประเทศอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมสำหรับ
คนทุกเพศ ทุกวัย และทุกฐานะ เพื่อให้มีโอกาสเข้ารับบริการตามความต้องการและความ
สามารถ ณ ท้องถิ่นของตน ให้ตลอดเวลาและต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. ควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในระดับ
ต่าง ๆ ทั้งในชนบทและในเมือง เพื่อให้การศึกษามีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและ
วิถีชีวิตร่วมกัน ไทยและของชุมชน อันจะทำให้ผู้เรียนรู้จักคนเอง รู้จักชุมชนที่อาศัยอยู่
ตลอดจนประเทศนักและต้องการที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนให้เป็นไปตามพิสัยทางที่พึง
ประสงค์
3. ควรจัดให้มีความหลากหลายในรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการ เพื่อให้บุคคลได้
เลือกเรียนตามความต้องการ ความสามารถ ความต้องการและความสนใจ เพื่อพัฒนาศักยภาพ
ของตน โดยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม
4. ควรให้ผู้เรียนมีความเรื่องของงานทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรม อัน
เป็นเป้าหมายสำคัญในการหล่อหลอมคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์

5. ควรมีการดำเนินความรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างการรู้วิชาการสมัยใหม่และวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกกับการเรียนรู้ในปัจจุบันที่เดิมและวัฒนธรรมที่นับถ้วน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการพัฒนาของท้องถิ่น

6. ควรส่งเสริมความสมดุลระหว่างการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและพัฒนาเชิงทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการพัฒนาของท้องถิ่น อันเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียน สามารถสร้างสรรค์และประทับใจความร่วมมือเพื่อให้ชุมชนและท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นผลให้ประเทศพัฒนาและดำรงอยู่ในประเทศโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

7. ควรให้ผู้เรียนได้ทราบนักธุรกิจการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มุ่งเน้นและบรรเทาภาระด้านการอนุรักษ์ร่วมกันอย่างกติกาเดิมและเกื้อกรุ้งซึ่งกันและกัน

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงแนวโน้มของการศึกษาไทย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ ดัง

1. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544)
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั่วมวลให้ก้าวข้าม และสูงขึ้นด้วยระดับมาตรฐานศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลชุมชนและประเทศ ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาที่มีความศักดิ์ศรี
3. เพื่อให้การศึกษาไทยสร้างศักดิ์ศรีของประเทศไทยในประเทศใน การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและก้าวหน้าและความมั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประเทศไทย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดในโลก

นโยบายการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในช่วงปี 2540-2544 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาเป็น 5 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., 57-58) ดังนี้

1. เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั่วมวล มุ่งให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวาง โดยเสนอภาคและเท่าเทียมกัน

2. ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาบุคคลความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตามจุดประสงค์ของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีพื้นความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดีและเข้มแข็งพอที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ฝึกการเรียนรู้ มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

3. ปฏิรูปกระบวนการผลิตและพัฒนาครุ นำปรับปรุงและพัฒนาระบบการผลิต การฝึกอบรมและการพัฒนาครุประชำการ ให้ครุมีศักยภาพเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ และอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครุให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงเป็นที่ยอมรับและยกย่องในสังคม โดยสร้างและปรับปั้นจัดเวลาล้อมต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนต่อการประกอบวิชาชีพครุ

4. เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและสูง มุ่งสร้างศักยภาพของ ประเทศในการพัฒนาสังคม สร้างความก้าวหน้าและมั่นคงของเหตุการณ์ไทยในประเทศไทย โลกนี้เป็นแหล่งความเป็นไทย

5. ปฏิรูปกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา มุ่งปรับเปลี่ยนแนวความคิด เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการของรัฐใหม่ เพื่อให้การจัดการการศึกษามีอิสระและเสรีมากขึ้น ปรับเปลี่ยนการตัดสินใจจากกรมในส่วนกลางเป็นการตัดสินใจในพื้นที่ทุกส่วนของสังคมทั้งหมด ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน เอกชน และองค์กรภาครัฐ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย มีการจัดการศึกษาที่ได้คุณภาพและสร้างความเป็นธรรมแก่คนในสังคมมากขึ้น สามารถสนับสนุนความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศได้อย่างรวดเร็วตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แผนงานหลักเพื่อการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้มีแนวทางการจัดการศึกษาในช่วงปี 2540-2544 ตามนโยบายที่สำคัญและเป็นรูปธรรม เก็บรวบรวมกิจกรรมแผนงานหลักเพื่อการพัฒนาการศึกษา 9 แผนงาน

สำหรับเป็นกรอบในการจัดทำรายละเอียดโครงการและจัดทำค่าของงบประมาณ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., 58-59)

แผนงานหลักที่ 1 การยกระดับการศึกษาพื้นฐานของปวงชน

แผนงานหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

แผนงานหลักที่ 3 การพัฒนาการผลิตครุภัณฑ์ก่อนรวมและพัฒนา

ประจำการ

แผนงานหลักที่ 4 การผลิตและพัฒนาสำังกันศ้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศ้านสังคมศาสตร์

แผนงานหลักที่ 5 การวิจัยและพัฒนา

แผนงานหลักที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ

แผนงานหลักที่ 7 การพัฒนาระบบอุดมศึกษา

แผนงานหลักที่ 8 การระดมสรรพกำลังเพื่อขับเคลื่อนการศึกษา

แผนงานหลักที่ 9 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการการศึกษา

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความหมายของการศึกษาพื้นฐาน

คำว่า “การศึกษาพื้นฐาน” (Basic Education) เป็นคำที่มีความหมายหลากหลายในสหรัฐอเมริกา การศึกษาพื้นฐานหมายถึง “การสอนให้มีทักษะในการสื่อสาร คิดคำนวณ และทักษะคณ เพื่อให้บุคคลสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณเป็น สามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อไปได้ รู้จักโภคภัณฑ์การงาน หน่วยอักษรดิจิตรัต์สังคม ทำงานกับนายช่างได้ รู้จักการบริโภคที่เหมาะสม รู้จักการปรับปรุงสุขภาพ” (Cartwright, 1970: 407) ตามความหมายนี้ ผู้ดูแลการศึกษาเบื้องต้นเป็นสำคัญ

องค์การยูเนสโก ซึ่งเป็นศูนย์รวมของนานาชาติในการศึกษาได้ให้คำนิยาม การศึกษาพื้นฐานไว้ว่า

“การศึกษาสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ให้มีโอกาสได้เรียนความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ปลูกฝังให้เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน มีทักษะในการเรียนคัวขอนเอง รู้

จัดตาม สังเกต วิเคราะห์ ระหว่างก้าวทันเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ มีความรับผิดชอบต่อตน เอจ แอนด์ ฟอร์เคน" (Edgar Faure, 1972: 162)

ที่ประชุมโลกกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference on Education for All: WCEFA) ซึ่งจัดขึ้นที่จอมเทียน พัทยา ประเทศไทย เมื่อปี 1990 ใช้คำว่า "การตอบสนอง ความต้องการทางการเรียนขั้นพื้นฐาน" (meeting basic learning needs) มาบอกว่าการใช้ "การ ศึกษาพื้นฐาน" (basic education) อย่างไรก็ตาม ต่อมาคำว่า "ความต้องการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน" (basic learning needs) กับคำว่า "การศึกษาพื้นฐาน" ก็ได้มีการนำไปใช้แทนกันอยู่บ่อย ๆ และในการประชุมครั้งนี้ได้มีการให้นิยามศัพท์ 2 คำ ดังนี้ (กมล ศุภประเสริฐ, 2541, 2-3)

ความต้องการการเรียนรู้พื้นฐาน (Basic Learning Needs) หมายถึง ความรู้ ทักษะ เอกคติ และค่านิยมที่จำเป็นสำหรับบุคคล เพื่อความอยู่รอด ปรับปุ่งคุณภาพชีวิต และการเรียนรู้ต่อเนื่อง

การศึกษาพื้นฐาน (Basic Education) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งตอบสนอง ความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนในระดับต้น ซึ่งเป็นพื้นฐาน ให้แก่การเรียนรู้ขั้นต่อไป เช่น การศึกษาสำหรับเด็กวัยเริ่มต้น การศึกษาระดับปฐม การสอนให้รู้หนังสือ ทักษะความรู้ทั่วไป ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตสำหรับเข้าชั้นและผู้ใหญ่ ในบางประเทศการศึกษาพื้นฐานขั้นขาก่อนเขต ไปถึงระดับมัธยมตัวゆ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การศึกษาพื้นฐานมิได้มีหมายความจำกัดอยู่เฉพาะการศึกษา ขั้นปฐมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นต้นเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการศึกษาขั้นมัธยมศึกษา ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่มีโอกาสได้เข้าเรียนด้วย

"แผนการศึกษาแห่งชาติ ทุกห้าปี 2535" ได้กล่าวไว้ในหมวดที่ 3 แนว นโยบายการศึกษาว่า "๕. ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของ ปวงชน รู้สึกเพียงรักและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, น.ป.ป., 19) ซึ่งความนี้แสดงให้เห็นว่าทางราชการไทยได้อ่านว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานมีขอบเขตครอบ คลุมถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้วย

การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาพื้นฐาน

สภาพปัจจุบัน

สืบเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาพื้นฐานของชาติและกำหนดให้ “บุคคลมีสิทธิ์เสมอภาคในการรับการศึกษาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อ่าย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เกินค่าใช้จ่าย” เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการศึกษาของไทย ที่จำเป็นจะต้องปรับแก้กฎหมายเฉพาะเรื่องค่าใช้จ่าย พร้อมด้วยกฎระเบียบและข้อบังคับที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการตามมา โดยเฉพาะกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งกำหนดไว้เพียงแค่ 6 ปี และเป็น 6 ปี ที่ต่อนข้างต้องมีค่าใช้จ่าย (คณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี, 2542, 1)

การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาพื้นฐานครอบคลุมดัง

1. สิทธิในการรับการศึกษาพื้นฐาน
2. การบังคับเข้าเรียนและการจัดแบบให้เป็นปัจจุบัน
3. การยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ
4. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาพื้นฐาน

1. สิทธิในการรับการศึกษาพื้นฐาน

- วัตถุประสงค์ของชาติ ที่กำหนดให้ “บุคคลมีสิทธิ์และโอกาสเสมอภาคในการรับการศึกษาพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อ่าย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เกินค่าใช้จ่าย” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, 7) การศึกษาพื้นฐานมีขอบเขตขยายอัจฉริยะที่สามารถศึกษาต่อไปได้โดยไม่จำกัด นั่นหมายความว่า ผู้เรียนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและต่อเนื่องไปจนถึงวัยรุ่นและเยาวชน
- แผนการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้ “การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวให้อ่ายางรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะมาถึงและเชื่อว่าการศึกษาที่จะเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, 7)

ต้องหมายถึงกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศไทย สามารถสร้างสรรค์ความเริ่มต้นให้แก่สังคมไทย... รัฐ ทราบว่าการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถสนับสนุนความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ห้องเดิน และประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้นได้ดีเท่าที่ควร" (กมส ถุงประเสริฐ, 2541, 6)

โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการคือ การสร้างความเริ่มต้นของทางปัญญา ความคิด ใจ ใจ และคุณธรรม การใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การก้าวทันความเริ่มต้นทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และความสมดุลระหว่างการพัฒนาอย่างกับการพัฒนาอย่างพร้อมด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลทั้งในด้านปัญญา ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ให้สมดุลกลมกลืนกัน โดยที่จะเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ และกำหนดการศึกษาตามแนวระบนโรงเรียนไว้เป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มิได้กำหนดให้เป็นการศึกษาคนบังคับ เช่น ระดับประถมศึกษาที่กำหนดไว้ 6 ปี แต่เนื่องจาก การศึกษาระดับนี้มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนของเด็ก แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางนโยบายในข้อ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., 19) ดังนี้

"ข้อ 3. ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา"

และได้ระบุไว้ในหมวดที่ 3 ข้อ 5 ดังนี้ "การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกระดับมัธยมศึกษาว่า

"ข้อ 5. ให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐเพียงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น"

2. การบังคับเข้าเรียน และการจัดแบบให้เปล่า

● รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 ที่ว่า การเข้ารับการศึกษาพื้นฐาน รัฐจะไม่เก็บค่าใช้จ่าย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้ระบุในหมวด 3 ข้อ 4 ไว้ว่า "...สถานศึกษาของรัฐและของท้องถิ่นจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นบริการแบบให้เปล่า" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., 19)

ข้อสังเกต แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นเพียงแนวการดำเนินงานของรัฐเกี่ยวกับการศึกษา ไม่มีผลบังคับให้ต้องปฏิบัติเช่นกันหมาย อ้างไว้ก็ตาม ในทางปฏิบัติทางราชการที่ได้อธิบายว่า การศึกษาภาคบังคับเป็นการศึกษาให้เปล่า ตามที่ได้เคยปฏิบัติอยู่ กันมา

● จำนวนปีตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติประ同胞ศึกษา พุทธศักราช 2523 ได้กำหนดขั้นการศึกษาภาคบังคับไว้ดังขั้นประ同胞ปีที่ 6 แต่ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 มาตรา 17 ได้กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุปีที่ 16 เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. การยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ พระราชบัญญัติประ同胞ศึกษา พุทธศักราช 2523 มาตรา 8 ได้กำหนดไว้ว่า เด็กที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประ同胞ศึกษา (กมอ ฉุคประเสริฐ, 2541, 10)

1. ความบกพร่องในการร่างกายและจิตใจ
2. เป็นโรคติดต่อตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
3. ต้องหาเลี้ยงผู้ปกครองซึ่งทุพพลภาพ ไม่มีหนทางหาเลี้ยงชีพ และไม่มีผู้อื่นเลี้ยงดูแทน

4. มีความจำเป็นอย่างอ่อนแหนที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีดาน (3.) ด้านผู้ปกครองซึ่งทุพพลภาพ มีเด็กที่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประ同胞ศึกษาพร้อมกันหลายคน ให้ยกเว้นเพียงหนึ่งคน

ต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวง ตามความใน พ.ร.บ. ข้างต้น ขยายความว่า โรคที่อาจขอยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียน ได้แก่ โรคเรื้อรัง และวัณโรคในระยะอันตราย ต่วนความจำเป็นที่อาจขอยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียน ได้แก่ อุบัติเหตุจากโรงเรียนประ同胞ศึกษาที่สอนให้เปล่า

ตามเส้นทางคมนาคมเกิน 3 กิโลเมตร หรือมีอุปสรรคต่อการเดินทาง เช่น สภาพภูมิประเทศเป็นป่า ภูเขา และแม่น้ำ

4. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาพื้นฐาน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้ใน

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.น., 17-22)

มาตรา 32 ให้กระทรวงมีอังค์กรหลักที่เป็นคณะกรรมการในรูปสถาบริโภในรูปคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สถาบันการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี คณะกรรมการฯ และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การการศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาของอังค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับหนึ่ง หรือทุกระดับความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น”

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในหมวดที่ 3 ข้อ 17 ดังนี้

“ปรับปรุงระบบบริหารการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาภายในของสถานศึกษา รวมทั้ง

สนับสนุนให้บุคคลและองค์กร ในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและ การจัดการศึกษาของ ชุมชน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., 21)

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการกระจายอำนาจไว้ด้วย แต่ได้ขยำความไว้ว่า นอกจากกระจายอำนาจให้ก้องดั่นแล้ว ยังต้องกระจายอำนาจให้สถานศึกษาด้วย

● แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดนโยบายการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามที่รัฐจะขยายการศึกษาขึ้นพื้นฐานจากเดิม 6 ปี ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษาและเป็นการศึกษาภาคบังคับ ออกไปสู่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นสองตอน ตอนละ 3 ปี คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป., 12-13)

“การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อสาธารณะระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความสนใจของตน เช่น ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบการงานและอาชีพตามควรแก้วัย”

“การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความสนใจและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบการงานและอาชีพที่ตนอนาคต ทั้งอาชีวอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น สำหรับการประกอบการงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมย่างมีสันติสุข”

สำหรับแนวทางการจัดการศึกษานี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนะเอาไว้ในเรื่องการจัดเครือข่ายการเรียนรู้และบริการการศึกษาเพื่อปวงชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., 23)

“2. ขยายบริการการศึกษาขึ้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด และความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่

ค่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างที่ในชนบทห่างไกล ในเขตชุมชนแออัด ในเมือง เศรษฐา และชาวแคน รวมทั้งเด็กที่ต้องด้วยความพ่อแม่ผู้ปกครองไปประกอบอาชีพ สามารถได้รับการศึกษาดึงระดับมัธยมอย่างทั่วถึง

3. ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการรับเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา เพื่อกระจายโอกาสในการเข้ารับการศึกษาให้เป็นธรรม”

สั่งสำคัญอื่นในขณะนี้ ก็คือ มาตรา 10 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พุทธศักราช ๑๔๘๙ ให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งนับเป็นนิมิตหมายที่ดียิ่งที่ประชาชนจะได้ทราบเหตุการณ์ของรัฐที่หวังจะขยายกระดับคุณภาพของประชาชนให้ทั่วเที่ยงกันอย่างจะประทุมทั้งหลายอย่างที่สำคัญในความรับผิดชอบ

การจัดการศึกษาที่นฐานะสานเรื่องอุตสาหกรรมตามเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้นี้ ดังอาชีวการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนและวิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้บริหารจัดการ พร้อมด้วยกลไกต่าง ๆ ที่ในด้านการตรวจสอบมาตรฐานยังคงสนับสนุนการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งในระดับโรงเรียน สถานศึกษา ระดับ ที่นี่ที่นรือเขตการศึกษาและส่วนกลาง โดยมีจิตสานักร่วมกันว่า ความสำเร็จอยู่ที่ความพึงพอใจของสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน

แนวคิดในการจัดทำอักษรสุตรขันพื้นฐาน

หลักสูตรฉบับนี้ได้กำหนดแนวคิดไว้ดังนี้

“การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้ตาม標準มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม สามารถพึ่งพาตัวเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม” (นาฏยา ปลันธนาณท์, 2542)

หน้ากาก

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวทางในการจัดดังนี้

1. ชีวิทสุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม ประเทศไทย โดย

 - สถานศึกษาเป็นผู้สร้างสาระการเรียนรู้รายภาคและรายปี
 - กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามความต้องการของ

ผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้

- มีความอิสระในการที่สถานศึกษาจะบริหารจัดการในสาระการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเลือกในเรื่องเวลาเรียนได้
- 2. ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - คณะกรรมการโรงเรียนมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และกำกับโรงเรียนตามชาร์ตรัฐมนตรีศึกษา
 - องค์กรภาคเอกชน มีบทบาทในการกำกับ และประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
- 3. มีความสมดุลทั้งสาระการเรียนรู้ เวลา และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน
 - 1) พัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวมให้มีความสมดุลในทุกช่วงชั้นของการจัดการศึกษา และมีความพอตัวระหว่าง
 - การเป็นผู้นำในการเป็นผู้ตาม
 - ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะกับความสามารถในการคิดและคิดเชิงบวก
 - เสริมภาพกับความรับผิดชอบ
 - สามารถนําเสนอข้อเสนอแนะกับความสมดุล
 - การเห็นคุณค่าของวิชาการสมัยใหม่กับความชื่นชอบในสิ่งที่น่าสนใจ
 - การเพิ่มทักษะและความสามารถเฉพาะทางกับการเพิ่มทุนทรัพยากรและความรับผิดชอบในภาระ

๗๘๗

- 2) เม้น Capability Model มากกว่า Knowledge Model ทั้งนี้โดยเน้นการพัฒนาทักษะ (Skill-Based) มากกว่าความรู้ (Knowledge-Based)
- 4. มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา
 - คนปกติและผู้ด้อยโอกาส มีความเสมอภาคกันในการเรียนร่วมกัน
 - ผู้ที่จบหลักสูตรมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

5. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ มุ่งให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้

- เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
- เป็นผู้ที่สามารถคิดความรู้
- มีความก้าวหน้าในอาชีพและการดำรงชีวิต

6. เสริมสร้างเอกภาพของชาติ มีความพอตัวระหว่างความเป็นไทยและความเป็นชาติ

7. เปิดโอกาสให้มีการถ่ายโอนผลการเรียนรู้จากในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน

8. มุ่งให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จุดหมาย

จุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม

โดยกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มุ่งปูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม กำนิยม สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย
2. มีสุขภาพและบุคลิกภาพดี มีสุนทรียภาพ
3. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา มีความเป็นผู้นำ และมีวิสัยทัศน์
4. มีความรู้และทักษะที่จำเป็น และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและเป็นพลเมืองพึ่งพาตนของประเทศไทย อันมีพระมหากรุณาธิคุณเป็นประมุข
6. มีความพร้อมที่จะร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ใน การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และสามารถแข่งขันอย่างสันติในสังคมโลก

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรฉบับนี้นออกจากจะกำหนดคุณภาพไว้ชัดเจนและชัดเจนให้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นต่ำที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นผลผลิตของหลักสูตร พร้อมทั้งปัจจัยความสำเร็จ (Benchmark) ของช่วงชั้นปีที่ 1-3, 4-6, 7-9 และ 10-12 จำนวน 18 มาตรฐาน ดังนี้

- มีคุณธรรม จริยธรรม ท่านนิยม ศรัทธา และมุ่งมั่นในความคิด
- ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลที่ตนนับถือ
- เห็นคุณค่าในตนเองและเพื่อคนอื่น
- มีสุนทรียภาพ
- มีสุขภาพและบุคลิกภาพดี
- มีความสามารถในการคิด ไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์
- มีความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต

- มีทักษะในการสื่อสาร
- มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- มีทักษะการขัดการ สามารถใช้และพัฒนาเทคโนโลยี
- มีความรู้และทักษะตามสาระการเรียนรู้
- รักการเรียนรู้และรู้วิธีการเรียนรู้
- สามารถทำงาน รักการทำงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
- มีจิตสำนึกในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม
- มีเขตคิดที่ดี มีประสบการณ์และทักษะในงานอาชีพสุขริบ
- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ภูมิใจในห้องเรียน ประเทศชาติ และความเป็นไทย
- มีจิตสำนึกรักและปฏิบัติตามตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

มาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด พร้อมทั้งใช้ในการกำกับ ตรวจสอบ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ขณะเดียวกันองค์กรระดับจังหวัดจะใช้ในการควบคุมคุณภาพ โครงการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาทุกช่วงชั้น

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาคน ศูนย์เรียนคิดปี สังคมศึกษา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การงานและอาชีพ และภาษาต่างประเทศ การจัดสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ ขึ้นแก่คณะกรรมการร่วมของการเรียนรู้ (The Common Core of Learning) เพื่อต้องการบูรณาการการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่โลกกลายเป็นชั้นเรียน ให้แก่ การดูแลตนเองและสังคมโลก (Personal and Global Stewardship) การสื่อสาร (Communication) การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหา (Reasoning and Problem Solving) และบันทึกมนุษยชาติ (The Human Record)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 4 ช่วง กือ ชั้นปีที่ 1-3 ชั้นปีที่ 4-6 ชั้นปีที่ 7-9 และชั้นปีที่ 10-12

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มนี้ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. ความรู้ (Knowledge)

- ความรู้เชิงกระบวนการ (Procedural)
- ความรู้เชิงประจักษ์ (Declarative)
- ความรู้เชิงเนื้อหา (Contextual)

2. ทักษะ (Skills) ที่จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นในด้านผู้เรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น ทักษะพื้นฐาน ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการจัดการ ทักษะในงานอาชีพ

3. คุณธรรม อารยธรรม และค่านิยม

ขอบข่ายสาระการเรียนรู้นักจากจะมุ่งพัฒนาค่านิยมของผู้เรียนแล้ว ยังมุ่งเน้นความเป็นชาตินิยม ความเดินทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย และการแบ่งปันสู่ความเป็นผู้นำ

- การจัดสาระการเรียนรู้ จัดเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เลือก

● สาระการเรียนรู้พื้นฐาน เป็นสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนชั้นม. 8 กลุ่ม ผู้เรียนจะต้องเรียนก่อนได้บ้าง เป็นไปตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงชั้น สำหรับสาระการเรียนรู้เลือกไม่มีกำหนดไว้ในโครงสร้างว่าจะต้องเรียนสาระการเรียนรู้ก่อนใด ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการจัดการเรียนรู้เลือกให้มีการปรึกษาหารือร่วมกันให้การจัดสาระการเรียนรู้เลือกสนองความต้องการของผู้เรียนและห้องถัน

สัดส่วนของการจัดสาระการเรียนรู้ในกลุ่มพื้นฐานและกลุ่มเลือกนั้น ในช่วงชั้นปีที่ 4-9 จึงเป็นโอกาสให้สถานศึกษามีอิสระในการที่จะจัดสาระการเรียนรู้เลือกให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและห้องถันมากที่สุด

การจัดสัดส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน : เลือก (โดยประมาณ)

ปีที่ 1-3	=	100 : 0
ปีที่ 4-6	=	95 : 5
ปีที่ 7-9	=	60 : 40
ปีที่ 10-12	=	30 : 70

กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ในช่วงการศึกษาปีที่ 1-3 เน้นการพัฒนาจิตใจ ศรีภพ ปัญญา โดยเฉพาะทักษะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ (ภาษาไทย และ คณิตศาสตร์) ซึ่งให้ความสำคัญ

โครงการ (Project) หลักสูตรนี้ให้ความสำคัญกับการที่ให้ผู้เรียนได้สร้างผลผลิตที่มีคุณภาพจากการปฏิบัติจริง โดยได้ใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ในระหว่างเรียน และนักเรียนจะต้องทำโครงการตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง

1. โครงการตามสาระการเรียนรู้ เป็นโครงการที่ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ทักษะที่เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้นั้นมาบูรณาการใช้ในการทำโครงการ

2. โครงการตามความสนใจ เป็นโครงการที่ผู้เรียนจัดทำตามความอนันต์ ความสนใจ และความต้องการของตนเอง ผู้เรียนจะต้องนำความรู้และทักษะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาบูรณาการการใช้ จัดทำโครงการตามที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับการดำรงชีวิตริบ

การจัดโครงการตามโครงสร้าง ในช่วงการศึกษาระยะต้น ๆ จะเน้นโครงการตามสาระการเรียนรู้มากกว่าโครงการตามความสนใจ แต่ในช่วงการศึกษาที่สูงขึ้นจะเน้นโครงการตามความสนใจมากกว่าโครงการตามสาระการเรียนรู้

กิจกรรมเสียสละต่อสังคม เป็นส่วนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อสร้างนิสัยและปลูกฝังการเสียสละต่อสังคม เช่น ถูกรถไฟ เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ บุคลากรฯ ฯลฯ

โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดโอกาสให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการบริหารหลักสูตร อ即 การจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เรียน การจัดเวลาสำหรับแต่ละกลุ่มการเรียนรู้ (เช่น สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาในช่วงชั้นปีที่ 7-9 กำหนดไว้ 6 หน่วยกิต ใน 3 ปี สถานศึกษาต้องห่างจากจะจัดสาระการเรียนรู้แยกต่างกัน เช่น จัดสาระการเรียนรู้รายภาค ภาคเรียนละ 1.00 หน่วยกิต หรือภาคเรียนละ 2.00 หน่วยกิต หรือภาคเรียนละ 3.00 หน่วยกิต หรือในแต่ละภาคเรียน จำนวนหน่วยกิตไม่เท่ากัน)

จำนวน ชั่วโมง โครงการและหน่วยติดต่อ ต่อ 3 ปี

รายการเรียนรู้	ชั้นปีที่ 1-3			ชั้นปีที่ 4-6			ชั้นปีที่ 7-9			ชั้นปีที่ 10-12			
	ชั่วโมง			ชั่วโมง			ชั่วโมง			ชั่วโมง			
	ครั้ง (ชม.)	ครั้ง ชม.	ครั้ง ชม.	ครั้ง (ชม.)	ครั้ง ชม.	ครั้ง ชม.	ครั้ง (ชม.)	ครั้ง ชม.	ครั้ง ชม.	ครั้ง (ชม.)	ครั้ง ชม.	ครั้ง ชม.	
พืชผัก	1,200	-	-	3,140	-	-	1,440	-	-	36.0	840	-	21.0
1. พืชผักสวน	360			340			120			3.0	120		3.0
2. ผักห้องเรียน	240			340			120			3.0	120		3.0
3. ผักสวนครัว	240			360			240			6.0	120		3.0
4. ผักใบยา	600			480			240			6.0	120		3.0
5. ผักกาดขาว	360			340			240			6.0	120		3.0
6. ผักห้องเรียนและผักในไทย	240			340			240			6.0	120		3.0
7. ผักห้องเรียนและผัก	120			120			120			3.0	-		-
8. ผักห้องเรียนและผัก	120			120			120			3.0	120		3.0
เมล็ด	-			120			1,440			36.0	2,640/		64.0/
สาระความรู้ทั่วไป				120			1,440			36.0	2,640/		64.0/
											3,240		81.00
รวม	3,600	9	-	3,000	10	-	3,600	11	-	82.0	4,200/	10	96.5/
											4,800		111.5

หมายเหตุ

2. เวลาที่กำหนดค่าว่าสำหรับโครงการ 600 ชั่วโมง เป็นการวางแผน การให้คำปรึกษา การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการประเมินผลโครงการ

3. การคิดหน่วยกิตของโครงการไม่คิดจากเวลาที่กำหนดค่าว่าในตาราง เพราะผู้เรียนต้องใช้เวลาในการปฏิบัตินอกเหนือจากเวลาที่กำหนด

การจัดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นกระบวนการให้ผู้เรียนสร้างกระบวนการคิดด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงออกอย่างอิสระ ได้มีกิจกรรมที่ทำงาน กลุ่ม และเรียนรู้จากஇการอบรมด้วย ตลอดจนเน้นการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการภาษาในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มากที่สุด ทำให้ผู้เรียนต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในการเข้ามาร่วมต่อระหว่างการเรียน และเป็นการรวมรวมข้อมูลเป็นภาพรวมมิได้แยกเป็นส่วน ๆ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับโครงการเดี่ยวและกลุ่ม ผู้เรียนต้องเป็นผู้เริ่มต้นคิด ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาต่าง ๆ โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ

มาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้

ส่วนกลางจะกำหนดมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของช่วงชั้นปีที่ 1-3, 4-6, 7-9 และ 10-12 ทั้ง 8 กลุ่ม จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรฉบับนี้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรเอง โดยการจัดสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาคเรียน จากมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ความสำเร็จสามารถที่จะบริหารจัดการในเรื่องเวลา การจัดประสบการณ์ การกำหนดหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาคเรียน โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติสาระการเรียนรู้ รายภาคเรียน รายปีที่สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำ

การประเมินผลการเรียน

ในการประเมินผลการเรียน จะประเมินตามมาตรฐานและด้วยเบื้องต้นความสำเร็จ โดยการใช้กระบวนการประเมินผลจะทำควบคู่กับกระบวนการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตน ตลอดจนใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) ใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolios) นอกจากนี้ให้สถานศึกษาเป็นผู้ประเมินผลการเรียนภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา

การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงาน

ในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงาน

1. มีเครื่องข่ายการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงานการใช้หลักสูตร
2. ทุกกลุ่มทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในรูปแบบกรรมการ
3. มีการประเมินคุณภาพการศึกษาในชั้นปีที่ 3, 6, 9 และ 12 โดยองค์กรระดับจังหวัด
4. องค์กรส่วนกลางและองค์กรระดับจังหวัด ประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ
5. นำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการแทรกแซง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ของจังหวัด รวมถึงการกำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

*หมายเหตุ ไปรดศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในภาคเหนือ (ที่มา : ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2544 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)